

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

J. Keuning

Zijn dat uw kinderen?

... en Hij hief de handen omhoog en zegende hen. En het geschiedde, terwijl Hij hen zegende, dat Hij van hen scheidde.

Lukas 24 : 50b-51.

Voor de oorlog schreef D. van der Stoep een roman onder bovenstaande titel.

Een gereformeerd milieu met een beginselvaste ouderling die zijn personeel tyranniseert en zijn vrouw laat verkommeren. Een kantoorbediende die nog wel bidt — natuurlijk! — maar met een „filmsterbeeld tegen zijn gesloten oogleden“. Gereformeerde mensen, vastgeroest in de sleur van hun kleine of grote zonden. Een gereformeerde jongeling die zijn zekerheden wat kwijtraakt, die midden tussen al die vuile en groezelige schapen het gezicht op de Herder verliest en daarom de hele zaak aan zijn laars lapt.

Op de hemelvaartsdag zit hij 's avonds met een stel vrienden en vreemden in een café aan tafel. Aardige meisjes. Serpentes. En dan: „We gaan nog niet naar huis. In lange niet. O, grote griezelen, in lange niet. Het begint pas goed te worden. Er staat weer een spreker op en Zwierstra maant tot stilte. „Sst, Mijnheer... eh... Dingemanse wil wat zeggen. Sst“. Mijnheer Dingemanse staat nog kaarsrecht. Er valt plotseling een stilte rond de tafel en in die stilte zegt de spreker: „Vandaag is Jezus ten hemel gevaren“.

Dat was als een geestigheid bedoeld. Maar die gereformeerde jongeling heeft het gevoel dat er een bom ontploft is. Zó is tegen wil en dank het evangelie van Christus' hemelvaart zijn valse leven binnengedrongen.

—o—

Ploft zó dit evangelie ook in ons leven neer?

Want het is nog lang geen hemelvaart. Maar Christus, die ten hemel gevaren is, zegent ons ook vandaag.

Hij zegent zijn discipelen. En terwijl Hij naar de hemel gaat blijft Hij hen zegenen. Hij hoeft dat zegenend gebaar niet snel af te breken omdat het moment van zijn hemelvaart is aangebroken. Nee, Hij vaart zegenend naar boven. Hij wordt van de aarde opgeheven. Hij stijgt boven de bomen en de bergen uit. Hij vaart voorbij de wolken naar de hemel toe. Maar met zegenen houdt Hij

niet op. De discipelen zien Hem niet meer. Maar zoals ze Hem voor het laatst zagen, zó komt Hij bij de Vader en zó gaat Hij zitten op zijn troon in de hemel. zegenend.

Hij giet in ons zijn hemelse gaven uit. Hij maakt ons willig en bereid. Hij geeft ons steeds weer nieuwe moed. Hij vervult ons, bij onze dienst aan Hem, van blijdschap, ook als wij zouden zeggen: wat een leven! wat een wereld! Hij brengt ons zover dat we het met de daad van ons leven gaan belijden dat Hij onze Heer is, de enige. En dat we niets anders kennen dan zijn dienst. En dat we Hem achterna lopen, Hem, onze Heiland. Ook als we er alles bij verliezen. Want Hij blijft toch de Heiland. En Hij zegent ons.

Dat belijden we elke zondagmiddag in de kerk: opgevaren ten hemel. Christus zegent ons.

Of zeggen we dat alleen maar? Omdat we het in werkelijkheid veel te druk hebben met ons zelf? Omdat we onze gang willen gaan?

We kunnen immers onze gang gaan. En onszelf wijs maken dat we toch heus christelijk leven, dat onze koning over ons tevreden kan zijn.

Zoals die slaaf uit de gelijkenis: zijn heering weg en stelde hem als beheerder aan over zijn bezit. Maar juist omdat die heer ver weg was en maar niet terug kwam en niets van zich merken liet, zei die slaaf bij zichzelf: mijn heer blijft uit. En hij begon zijn medeslaven te slaan en met de dronkaards te eten en te drinken.

Lijken wij op die slaaf? Christus is ten hemel gevaren. Christus is hier niet meer bij de hand. En geven we nu onze dienst er maar aan? Slaan we elkaar om de oren en maken we elkaar het leven zuur? We moesten eendrachtig zijn in Christus' dienst. Maar als we Hem niet meer dienen, echt dienen, is ook de eendracht zoek. Als we ons aan onze Koning niets meer laten gelegen liggen, ontzien we ook elkaar niet meer. En als de ongerechtigheid zich vermenigvuldigt, ja dan moet de liefde van velen wel verkillen. Dan moeten oude en jonge mensen — die laatsten vooral! — er de brui wel aan geven.

Is dat de vrucht van Christus' hemelvaart, dat we ons van elkaar afwenden en van Hem afwenden?

Nee, dat is ons ongeloof. Dat is dit: wij breken met Christus. Wij slaan onze Vader in het gezicht. Wij laten Christus met zijn zegenende handen staan.

Want Christus heeft ons macht gegeven

kinderen Gods te worden. En daaraan weten wij het dat wij kinderen Gods zijn, als we Christus onze Koning dienen en vrede hebben onder elkaar. Dat we leven voor Hem en voor elkaar. Dat we niets anders meer willen, omdat God ons toch tot zijn kinderen maakte. Zijn wij Gods kinderen?

—o—

In de roman van Van der Stoep zitten, op de laatste bladzijden, de hoofdpersonen in de kerk: het avondmaal wordt bediend. Ze lopen naar voren en gaan zitten. En eten en drinken.

En die ene, die de hele zaak aan zijn laars lapte, kijkt toe en denkt: „Heeft God hier zoveel kinderen? Stil, laat ik in vredesnaam aan mezelf denken. God heeft geen brave kinderen. Het is een ondeugende recalcitrante kinderschaar. Zij gaan vandaag niet vissen en zij gaan niet naar de bioscoop, maar is er iets anders dat hen onderscheidt van de wereld? Wie zal vandaag aan hen bemerken, dat zij tot Gods kinderen behoren? Wie zal het morgen merken, als ze weer uiteenvallen in maatschappelijke kringen en coterietjes en rechtzaak met elkaar hebben en nooit onrecht, nooit schade willen lijden? Ze zouden wel gek zijn! Dat is vreemd. Juist dan zouden ze op goede kinderen gelijken. Ze zouden wel gek zijn“.

Geldt dat ook van ons? Dat we dat heus wel elke zondag zeggen: Christus is ten hemel gevaren, — maar dat morgen niemand het aan ons merkt dat onze Heer in de hemel is en dat Hij ons zegent, ons, Gods kinderen.

Geldt dat ook van ons, als wij elkaar verteren? Of als wij zo'n beetje terzijde staan en de troep eens aankijken en zeggen: ik zal wel gek zijn?

Of moet Christus ons eerst hardhandig tot de orde roepen en ons er met de haren bij-slepen?

Maar dat is nu juist het wonderlijke. Christus sleept zijn discipelen er niet met de haren bij. Maar Hij zegent ze. Hij zegent ze met het evangelie. Hij zegent ze door de Heilige Geest. En dan ontdekken ze het tot hun verbazing: Hij heeft ons toch macht gegeven, kinderen van God te zijn. Hij heeft ons tot de Vader gebracht. We mogen erbij horen. En Hij giet in ons zijn hemelse gaven uit. We mogen Hem toch dienen. We willen wel niet. Maar Hij geeft het ons toch: dat we het werkelijk willen. Hij zegent ons.

En als we dat nu eens geloofden. Dan werd onze laksheid overwonnen. Dan verdween onze onverschilligheid. Dan telde vermoeidheid niet meer. Dan kon geen teleurstelling ons doen ophouden. Dan kwamen we. Mannen, die het razend druk hebben. Volwassenen, die zo gauw niet meer warm lopen, want ze hebben al zo vaak hun hoofd gestoten. Jongens en meisjes, die met kritische ogen de kerk rond kijken: ze zullen wel gek zijn.

Maar ze komen. Want ze geloven. En omdat ze geloven in hun Koning Jezus Christus, laten ze zich zegenen door Hem. Hij maakte ze immers tot kinderen van God.

Ze dwalen als verloren kinderen wel ver van huis en ver van elkaar. Maar in hun

donkere, eenzame leven is Christus verschenen. Christus, die hen nam. En die hen nu door zijn woord en Geest blijft regeren en hen bij de verworven verlossing bewaart en behoudt.

—o—

Zullen we Christus' zegen nemen?

Het is haast ondenkbaar dat we het doen. Want we zien naar onszelf: het leven, ons leven, heeft ons zo maar weer te pakken. En

we zien naar elkaar: we zullen wel gek zijn.

Wij Gods kinderen?

Laat het antwoord nog een citaat zijn, de laatste zinnen uit Van der Stoep's roman:

„Ze namen het brood, ze dronken de wijn. Stil en verbaasd. De flakkervlam in hun ziel brandde vurig op. Christus hield er zijn beschermende handen rond. Zij zijn opgestaan en gaan verder met een zoet gevoel in hun borst. Wie zal 't hun roven? De zorgvuldigheden des levens waren er vandaag en staan morgen weer op. Maar wie zal 't hun roven?“

Kerkelijk leven

HOE IS DE HUIDIGE SITUATIE ONTSTAAN?

(IV)

Artikel 31 k.o. en nog een en ander

De vrijmaking geschiedde naar artikel 31 van de kerkorde. Dat artikel is in die dagen terecht genoemd het plechtanker van de gewetensvrijheid. We hielden de leerbesluiten en de schorsingen niet voor vast en bondig, ook niet de schorsingen en afzettingen omdat we die voor onszelf bewezen achtten te strijden met het Woord van God en de kerkenorde.

Krachtig is toen uitgesproken, dat besluiten van meerdere vergaderingen niet automatisch rechtskracht hebben in de kerken, doch dat zij eerst rechtskrachtig worden, wanneer de kerkeraden ze aanvaarden.

Artikel 31 werd om zo te zeggen herontdekt.

Uitsluitend een zegen was dat niet.

Die herontdekking heeft de procedeerlust in onze kerken op ontstellende wijze aangewakkerd. Zoals dat altoos bij een kerkelijke minderheidsbeweging het geval is gingen met de vrijmaking tal van lastige mensen mee. De last was voor de vrijgemaakte kerken. Deze mensen vulden al spoedig eerst de kerkeraadstafel, dan de agenda van classes, particuliere en generale synoden met bezwaarschriften. Ze hadden „de kerkelijke weg“ ontdekt. Fietsten als ze hun zin niet kregen achter elkaar door van kerkeraad naar de classis, dan naar de particuliere en tenslotte naar de generale synode. Schrijfmachines werden stuk getikt, riemen papier volgetikt. De procedeerlust werd aangewakkerd doordat de kerkelijke vergaderingen van elk, soms nog zo ongemaniërd en dus onchristelijk bezwaarschrift nota namen. Commissies werden benoemd, rapporten gestencild, eindeloze vergaderingen gehouden. Er moest toch recht gedaan worden? Vaak werden de zaken niet op kerkelijke wijze afgedaan, maar naar het voorbeeld van het burgerlijk recht, dat dikwijls slecht werd nagevolgd, zó dat een echte jurist om de kwasi-kanselarijstijl moest glimlachen: De classis neemt kennis, overweegt, is van oordeel, spreekt uit, besluit...

Het echte broederlijke verkeer werd er dikwijls door belemmerd. Dat verkeer is: een broederlijk gesprek. Maar dat kon niet. Bij voorbaat werd aan de kerkeraad soms de eis gesteld „Voorshands“ of „uitsluitend schriftelijk“. De bedoeling was doorzichtig. De klagers moesten stukken hebben. Voor het dossier. En als bewijsstukken voor de classis. Menige kerkeraad is er tot zijn schade ingetrapt.

Een tweede nadeel van dat geprocedeer was dat zo langzaam aan de idee toch weer opkwam dat de „meerdere“ vergaderingen hogere vergaderingen waren. Dat de classis de macht had een kerkeraad op z'n nummer te zetten, een particuliere synode een classis mores kon leren en dat de generale synode een soort hoogste gerechtshof was.

De meerdere vergaderingen sloegen ook wel zelf die toon aan: de classis heeft erop te letten dat..., de kerkeraad heeft, d.i. moet... In een appèl wordt het oordeel van de meerdere vergadering gevraagd. Als dat op goede wijze geschiedt, heeft de meerdere vergadering dat te geven. Punt. Wat de min-

dere vergadering met dat oordeel doet is de zaak van die mindere vergadering. Daar heeft de classis of een synode niets in te commanderen: De classis heeft toe te zien, dat... de kerkeraad heeft te arbeiden...

In dat alles is niets meer van: Een is uw Meester en gij zijt allen broeders.

Sluipend en op kousevoeten is ook bij ons de synodocratie weer binnen geslopen.

En de synoden hebben aperte schendingen van de kerkorde met haar (vermeende) 'autoriteit' gedekt. De schorsing van ds. A. van der Ziel tegen het voorgaand oordeel van de genabuurd kerk, duidelijk met artikel 79 in strijd, goedgekeurd vanwege 'de noodsituatie'. Zo kan men met alle bepalingen de hand lichten. Hetgeen ook geschiedt. Het mag. De synode heeft het gezegd. In Zwartsluis wilden drie van de zes leden van de raad de predikant schorsen. De kerkeraad van Vollenhove Cadoelen sprak uit na vele vergaderingen: hij is niet schorsenswaardig. Men schorstte toch. Waartoe dient zo'n artikel 79 eigenlijk nog? Als je de dominee schorsen kunt naar artikel 79 dan doe je dat. En als de genabuurd kerk zegt: neen!, dan doe je het tóch. Natuurlijk past men wel op de schending van art. 79 naar het voorbeeld van 1944 te herhalen. Dat zou al te grof zijn. Dat meerdere vergaderingen dienaren des Woords of ouderlingen schorsten (en afzetten) zoals de destijds synode dat deed met de emeriti K. Schilder en S. Greijdenus, met ds. C. H. Lindeboom en 28 ouderlingen (!) van Kampen, of de classis Gorinchem met schrijver dezer artikelen. Maar is het minder erg dat een kerkeraad ingaat tegen het voorgaand oordeel van de raad der naastgelegen gemeente? Men moest inbraak van de meerdere vergadering in de plaatselijke kerken niet afkeuren, om zelf via de achterdeur binnen te dringen.

Het sterkste staaltje leverde de synode van Amersfoort-West. Zij bestond het een afgevaardigde van Noord-Holland, ds. B. J. F. Schoep, heen te zenden, na aanneming van een geheime (!) instructie van de part. synode van Drente. Zonder dat de dreutse kerken van iets wisten hadden de afgevaardigden van die kerken dat op de particuliere synode bekosttoofd. Het gebeurde omdat ds. Schoep de Open Brief had ondertekend. Al zou dat een ernstig kwaad geweest zijn, dan had de generale synode daar nog niets mee te maken. Noch de zaak van de Open Brief, noch de ondertekening ervan door ds. B. J. F. Schoep stond op haar agendum. De kerk van....., daar ligt de bakermat van de geheime instructie, had zich moeten wenden tot de kerkeraad van Amstelveen.

Doch nu behandelde de synode de Open Brief.

Daar had geen enkele kerk om gevraagd. Zij veroordeelde ds. B. J. F. Schoep, die bij haar niet was aangeklaagd en ware die aanklacht bij haar ingediend, dan zou de synode de aanklagers hebben moeten verwijzen naar Amstelveen.

En de synode bestond het een predikant die een geloofsbrief had van zijn particuliere synode heen te zenden.

Het heette „om de belijdenis der waarheid“. Gesteld dat deze in geding was, dan hebben de kerken afgesproken hoe tegen iemand die in strijd daarmee handelt dient te worden geprocedeed: niet door de generale synode, nog minder op eigen initiatief van de synodeleden, doch bij de kerkeraad.

En zo zitten we midden in de synodocratie.

Wie dit synodalisme bedrijft, en wie daarmee vrede heeft, moest maar niet zo veel drukte maken over de Herziene Kerkorde van de synodale kerken. Want in de praktijk maakt het niet zo veel verschil of men leeft onder een kerkorde, die tenminste openlijk synodalistisch is of dat men leeft bij de Dordtse Kerkorde, en met haar bepalingen de hand licht als dat zo te pas komt. Tenslotte hebben de synodale kerken totdat zij de Dordtse Kerkenorde loslieten onder de Dordtse Kerkorde hetzelfde gedaan: tegen haar gehandeld en met haar de hand gelicht.

Een merkwaardig staal van synodalisme werd weggegeven door de buitengewone particuliere synode van Overijssel 1968. Het gaat over een oordeel van de kerkeraad van Kampen in de situatie, die ontstond, toen 14 leden van de synode van Rotterdam/Delfshaven uitspraken na het bekende conflict niet meer verder te kunnen met de 18 anderen. Of zij werden heengezonden dan wel zijn heengegaan, dat willen we thans laten rusten. Maar de toestand was, dat bijna de helft van de synode niet meer meewerkte. In meerdere kerken werd begrepen: de wagen der synode moet weer in het spoor. Zo ook in Kampen. Daar werd een voorstel ontworpen voor de classis Kampen. En in dat voorstel gaf Kampens kerkeraad een soort situatietekening. Hij stelde vast: de achttien broeders die van de synode zijn overgebleven kan men toch moeilijk als de synode aanmerken, en hun besluiten toch moeilijk als synodebesluiten, die voor vast en bondig te houden zijn.

Let wel: dat was niet een eind-oordeel over de synode van Rotterdam/Delfshaven, het was de mening van de kerkeraad in de tussentoeestand. En het diende om te zeggen: zo kan het niet, en er moet iets gedaan om de synode weer voltallig op gang te krijgen.

Doch deze mening van de kerkeraad d.d. 25 november 1964 (!!) wordt door de particuliere synode van Overijssel 1968 (!!) een toereikende grond geacht voor een kerkscheuring (door v. Dijk-Gritter en anderen) op 17 juni 1967 (!!). Omdat de p.s. overwoog: „dat de kerkeraad van Kampen, zonder de uitspraken van de synode te willen toetsen naar art. 31 k.o. en zonder kennis te nemen van de desbetreffende stukken van de Gen. Synode kwam tot bovengenoemde uitspraak, die door de kerkeraad nimmer teruggenomen is“.

Waar heeft de kerkeraad van Kampen ooit gezegd: wij willen de besluiten van de Rotterdamse synode niet toetsen naar art. 31 k.o.? We waren er n.b. druk mee bezig. Met het besluit van de 18 broeders om zonder de 14 door te vergaderen!

Kampens voorstel is door de classis niet aangenomen.

De classis nam een voorstel-IJsselmuiden aan. De particuliere synode van Overijssel keurde evengoed als de classis Kampen dat doorvergaderen van de rompsynode af, en zond een deputatie naar Delfshaven.

Zo kwam het Kamper stuk in de vergetelheid.

De kerkeraad van Kampen vond het best. Hij heeft geen enkel besluit van Rotterdam/Delfshaven verworpen.

Laten we nu eens aannemen, dat die mening van Kampen over die romp-synode fout is geweest — sticht men dan drie jaar na dato om zo'n zaak een nieuwe kerk? Maar men proeft het synodalisme.

Over een romp-synode zulk een mening te durven hebben, dat is reeds een kerkelijk misdrijf dat na bijna drie jaar met afscheiding mag worden gestraft.

Hoe zeiden de joden het ook al weer van Stefanus? „Deze mens spreekt onophoudelijk lasterlijke woorden tegen deze heilige plaats“.

Reformatie? Ja en Neen!

Een van de huidige twistpunten is de vraag of de vrijmaking een reformatie was, ja dan neen; een 'werk des Heren' of niet.

Het is nodig de zaak wel te onderscheiden. Allereerst: de vraag is tamelijk ijdel. Wanneer in een huwelijk een man en vrouw slaande ruzie hebben, dan is het tamelijk ijdel of ze het al met elkander eens zijn, dat ze zo'n mooie trouwdag hadden. En als we het met elkander eens zijn dat 'de' vrijmaking een goede zaak is geweest, dan baat dat niets als we niet het goede dat de vrijmaking bracht, bewaren: dat christenen van allerlei gading toch kerkelijk één mochten blijven.

Van allerlei gading.

Mensen, die als student de diepe invloed van K. Schilder hadden ondergaan; die als kerkganger onder zijn prediking hadden verkeer; anderen, die zich aan hem verbonden wisten door zijn boeken en zijn werk aan De Reformatie.

Ook anderen. Mensen, die gewonnen waren voor de Wijsbegeerte der Wetsidee, die dankbaar waren voor een eerste proeve van Calvinistische, consequent christelijke wijsbegeerte.

Een derde aantal mensen, dat door het werk van A. Janse de Bijbel nieuw had leren verstaan, voor wie boeken als 'Eva's dochteren', 'Van de Rechtvaardigen', 'Lourens Ingelse', 'Burgerlijke of kerkelijke politiek' een gebeurtenis waren.

Uit deze drie bronnen welde een opleving, een réveil in onze kringen. Dat ging aanvankelijk goed. Een 'Lourens Ingelse' werd in het Geref. Jongelingsblad gunstig gerecenseerd en hartelijk aanbevolen. Dr. H. Colijn betuigde met 'Burgerlijke of kerkelijke politiek' z'n hartelijke instemming op een Arjassamenkomst.

Maar al spoedig werden er voorhoofden gefronst. Hetgeen te begrijpen is. Want wat Schilder, de W.d.W., Janse schreven, was niet maar een frisse herhaling van hetgeen onder de Gereformeerden gangbaar was, het ging daar op meer dan één punt ook tegen in. Het ging daarbij niet maar om vragen van de buitenkant, maar om grondvragen.

Het zou de moeite waard zijn daar breed en grondig over te schrijven. Dat kan in dit verband niet. Niet breed. Niet grondig. Toch verantwoord.

De strijd van Schilder

Schilder werd reeds in de twintiger jaren geboeid door het probleem van de kerk. Wat hem bewoog was een door en door oecumenisch motief: de verscheurdheid en de eenheid van de christelijke, de gereformeerde kerk in Nederland. Dáárom polemiseerde hij tegen prof. Van der Schuyt om hem te zeggen: uw afzonderlijk bestaan als Christelijke Gereformeerde Kerken is niet verantwoord. Hij polemiseerde tegen valse oplossingen van het echt bestaande kerkelijk vraagstuk: b.v. in het bijeenroepen van een Calvinistisch Congres. Hij bestreed de oplossing à la A. Kuyper in diens pluriformiteitstheorie in zijn polemiek met prof. V. Hepp. Zijn hartstocht voor de éénheid der kerk beleefde z'n hoogtepunt in het in 1935 na de Afscheidingsherdenking geschreven boekje: „Ons aller Moeder”. Dat is misschien het mooiste werk van Schilder. Hij voerde hier het actualiteitsbeginsel in in de beschrijving der kerk. Hier raakte hij de zere scheen. De idee van een statische kerk, de gedachte van een pluriformiteit van kerken in de veelheid van kerken, onderscheidingen van „de strijdende en de triomferende kerk” van „de zichtbare en de onzichtbare kerk” zaten er zó diep in dat Schilder op sommigen de indruk maakte van een stormer van beelden van echte heiligen.

Zijn kritiek richtte zich ook op de gemene-gratie-theorie van A. Kuyper, die diepe invloed gekregen had in het leven der Gereformeerden.

En daarbij kwam, dat hij als een der eersten kritiek oefende op de theologie van de (toen nog jonge) Barth en aan het klokketouw trok om te waarschuwen. Zeer tegen de zin van hen, die in de Zwitserse theologie een nieuwe lente en een nieuw geluid meenden te beluisteren.

Schilder heeft daarna ook geschreven over het genadeverbond tegen een boek van prof. G. Ch. Aalders.

Er kwam tegen hem groeiend verzet.

Dat is niet alleen te verklaren uit Schilders meest antithetische en polemiserende en diepbewogen wijze van schrijven. Dat kan mede een rol hebben gespeeld. Maar het kwam ook van de kant van theologen, die sterk scholastisch dachten en bij Kuypers dogmaticale ideeën gepokt en gemazeld waren.

Voeg daarbij Schilders kritiek op de gangbare kerkelijke praktijk na 1926. Had hij, anders dan Greijdanus, de kerkrechtelijke manipulaties van Assen 1926 niet doorzien, later had hij scherpe kritiek op de toepassing van het nieuwe synodalistische kerkrecht, zoals dat plm. 1938 werd toegepast in Drachten rondom ds. G. Staal.

Het boeiende in Schilder voor 1940 was zijn frisse bijbelse aanpak. Legt men wat hij bij de verschijning van 'Om Woord en Kerk' eens glimlachend 'Jeugdwerk' noemde eens naast

zijn Catechismusverklaring van na 1944, dan kan men er, mijns inziens althans, niet onderuit dat het reformatorisch élan van de Schilder van voor 1940 in de theoloog Schilder op de achtergrond raakte. Het was, althans mijns inziens, geen winst.

Maar de stof voor een conflict was er.

Voor een conflict dat Schilder nimmer be-geerd heeft.

Het valt bij het bladeren in oude jaargangen van De Reformatie op hoe mild deze vaak scherpe man boeken recenseerde...

De Wijsbegeerte der Wetsidee

Een tweede factor was de Wijsbegeerte der Wetsidee.

Zij kwam aan de Vrije Universiteit aan het woord na de benoeming, gelijktijdig, van dr. Herman Dooyeweerd en dr. D. H. Th. Vollenhoven. Dezen gingen geheel anders te werk dan Schilder. Zij publiceerden weinig in de populaire pers. Polemiseerden niet. Gaven college. Verzamelden om zich een schare van studenten welker belangstelling voor de wijsbegeerte werd gewekt. En meer op indirecte wijze drongen de gedachten van de W.d.W. door. Niet steeds op gelukkige wijze. Hadden studenten op de collegebank en van Vollenhoven geleerd dat de dichotomie (een mens 'bestaat uit' een lichaam en een ziel) niet van bijbelse, maar van heidens wijsgerige oorsprong is, een enkele vond het nuttig deze wijsheid, nadat hij 'af' doch niet 'uit' gestudeerd was, te verkopen op een begrafenis.

Een ander, kersvers in de pastorie, vertelde dat in Kuypers meditatiebundels, o.a. 'Nabij God te zijn' een brok mystiek van heidense oorsprong stak. Gelijk had de jonge man, maar niet hierin dat mensen, die dergelijke meditatie hadden verslonden, dat maar moesten geloven op zijn gezag. Deze en dergelijke beweringen inplaats van degelijke onderwijzing uit de Schriften hebben kwaad gedaan.

Intussen namen de meesters zelf het woord. Dooyeweerds driedelig 'De Wijsbegeerte der Wetsidee' verscheen. Het deed geen kwaad. Het raakte oude theologische probleemstellingen slechts zijdelings. Vele theologen hebben van dit werk nimmer kennis genomen. Meer deining veroorzaakte Vollenhoven's 'Het Calvinisme en de reformatie van de Wijsbegeerte'. (1933) Dat kwam wel hierdoor dat de schrijver — hun huis uit theoloog — ook theologische probleemstellingen raakte. Daarop richtte zich de kritiek. Men rook ketterij. Op pag. 47 schreef de auteur: „M.a.w. achter het woord als meegedeelde kennis staat het Woord, Dat zich op geheel enige wijze verbond met hem, die ontvangen uit den Heiligen Geest en geboren uit de maagd Maria, de tweede Adam is, en in weerwil van z'n band aan de gevallen menselijke natuur, door z'n onverbreekelijk verband met God en door de zalving met den Heiligen Geest, al wat uit Adam's verloren kroost het Zijne is, door allen tegenstand heen tot z'n eeuwige bestemming leidt.” Men proefde hier Nestorianisme: de Persoon van de Zoon van God zou zich hebben verbonden met de persoon van de mens Jezus Christus. En de Gereformeerden hadden toch 'altijd' geleerd, dat Christus een on-persoonlijke menselijke natuur heeft aangenomen? Wat Vollenhoven schreef, heette tegen de belijdenis. Hoe men ook zocht — geen enkele belijdenis bleek van zo'n 'ongepersoonde' of 'onpersoonlijke' menselijke natuur te spreken. Later heeft Vollenhoven in Philosophia Reformata in een meesterlijk dogmenhistorische essay (5e jaargang blz. 65 vv) 'Anhypostates' aangetoond dat de term geen enkel dogmatisch gezag heeft (1940). Voor dat artikel betuigde K. Schilder z'n hartelijke dankbaarheid. Evenals met een studie 'De noodzakelijkheid van een christelijke logica' uit 1937. Doch daar bleef het wel ongeveer bij. Schilder heeft deze wijsbegeerte nimmer aangevallen, tenzij op 'n enkel onderdeel, is haar ook nooit afgevallen. Het een noch het ander, omdat hij zich nooit diepgaand met haar heeft beziggehouden. Zijn kritiek betrof slechts bepaalde uitlopers.

A. Janse

Dan A. Janse. Janse was geen theoloog, al bezat hij een diepgaande kennis van de wetenschappelijke theologie. Hij was ook geen wijsgeer, al had hij een formidabele kennis van de wijsbegeerte en haar geschiedenis. Ik meen te weten dat de functie-onderscheiding

van de W.d.W. aan hem te danken is. Janse zag vooral de heerlijkheid van de gewone kennis, waaraan de wetenschappelijke dienstbaar moet zijn; de betrekkelijkheid van de wetenschappelijke theologie tegenover de geloofskennis rechtstreeks uit de Schriften en ook het permanente gevaar dat elke theologie inhoudt voor het geloof, voor het rechtstreeks uit de Schriften onderwijzen van de wijsheid die nooit vergaat. Ook hier kwam naast hartelijke dankbaarheid, verzet. Met name van de kant van vaktheologen. Vooral tegen hetgeen hij schreef over de kwestie van 'lichaam en ziel' en de zgn. onsterfelijkheid van de laatste.

Deze drie hadden bij veel verschil in uitgangspunten, aanpak, methoden, gemeen de hartelijke begeerte achter veel overgeleverde kennis terug te gaan tot de Bron en deelden het verzet, dat uit dezelfde hoek tegen allen kwam. De meningsverschillen kwamen op de synode en de leerbesluiten hadden, al werd niemand veroordeeld, een de arbeid van Schilder, de W.d.W. en van Janse frustrerende tendens.

De vrijmaking was niet de reformatie, maar door de kerkelijke vrijmaking bleef de baan vrij voor de voortgang van het reformatorische werk van de dertiger jaren dat de synode met haar leerbesluiten had gepoogd af te dammen.

Binnen de vrijgemaakte kerken kwamen naast leerlingen van Schilder, aanhangers van de W.d.W., door Janse's werk gegrepenen, en... laten we dat vooral niet vergeten, ook anderen. Predikanten b.v. die noch bij Schilder, noch bij de W.d.W., noch bij Janse waren „in te delen”, maar confessioneel gereformeerd. En een brede schare van kerkleden, die noch wijsgerig, noch theologisch geïnteresseerd, maar levend bij de Schriften, niet mee wenste te doen aan het kerkelijk onrecht.

Dan kòn.

Omdat men één was in het geloof.

En die eenheid is de eenheid der gemeente.

Helaas deze zegen werd langzaam maar zeker verspeeld.

—o—

HOOFDLIJNEN VAN DE VADERLANDSE KERKGESCHIEDENIS

Lezer, neem eens voor u een klein kaartje van Nederland.

Voorts een lineaal.

En een potlood.

Trek dan één rechte lijn van Dordrecht naar Ulrum, één van Ulrum naar Kootwijk, één van Kootwijk naar Amsterdam, één van Amsterdam naar 's-Gravenhage en voorts één van 's-Gravenhage naar Amersfoort.

Plaats bij de plaatsen voorts cijfers: bij Dordrecht 1618, bij Ulrum 1834, bij Kootwijk 1886, bij Amsterdam 1892, bij 's-Gravenhage 1944 en bij Amersfoort West 1967.

U zoudt er ook nog portretten bij kunnen plakken: bij Dordrecht dat van Bogerman, bij Ulrum dat van Hendrik de Cock, bij Kootwijk dat van candidaat Houtzagers, bij Amsterdam twee: één van ds. W. H. Gispen en dat van dr. A. Kuyper. Bij 's-Gravenhage veiligheids-eerlijkheidshalve vier: één van ds. H. Knoop, één van prof. dr. K. Schilder, één van prof. dr. S. Greijdanus en één van ds. D. van Dijk.

En dan hebt u voor u in zeer rechtlijnige lijnen de hoofdlijnen van de vaderlandse kerkgeschiedenis. Regelrecht van Dordrecht 1618 via Ulrum 1834, over Kootwijk 1886 naar Amsterdam 1892 en vandaar naar Den Haag 1944 en dan immer geradeaus naar Amersfoort West 1967. Vaderlandse kerkgeschiedenis in vereenvoudigde spelling.

Om niet van plagiaat beschuldigd te worden: de even originele als simpele vinding is niet van mij; ik vond, behalve de portretten dan, het rechtlijnig geheel op de frontpagina van „Kerkopbouw”, het veertiendaags orgaan van de Gereformeerde kerk van Hoogeveen.

De voorslag er de foto's bij te voegen is van mij, Bogerman, de voorzitter van de Dordtse synode, De Cock, de geschorste en afgezette predikant van Ulrum; candidaat Houtzagers, die in strijd met de geldende bepalingen peremptoir werd geëxamineerd als beroepen predikant van Kootwijk; ds. W. H. Gispen en dr. A. Kuyper als praesides der zich in 1892 verenigende synoden; de vier mannen van Den Haag als voorgangers bij de vrijmakingssamenkomst aan de Lutherse (!) Burgwal.

En, vraagt u, waarom geen portret bij Amersfoort?

Omdat ik het niet wist.

Moest het de synodepraeses zijn: ds. D. Deddens?

Of de heengezonden ds. B. J. F. Schoep?

Het leek mij het beste de plek open te laten.

Voor de onbekende soldaat.

Voor de onbekende man in Drente, in wiens brein de idee geboren werd met een geheime instructie naar de Amersfoortse synode te gaan.

Misschien kan men in Hoogeveen dat portret wel leveren.

Hoe het zij - ik laat de plaats open.

Of, als u nu goed kijkt, dan stáát hij er. Je ziet niets. De opname is thans overbelicht.

Nou geen brieven alstublieft.

Laat de kerk ook eens lachen.

Of zijn we zo grimmig geworden, dat dat niet meer kàn?

G. Visee

bewijzen en naast zich neerleggen zet de kerkenordering een *punt*.

(6)

Wij willen ten overvloede nog wel zeggen, dat de kerkeraad van Wormerveer ook nimmer gezegd heeft: wij leggen het naast ons neer en trekken ons van de zusterkerken niets aan. Integendeel: het besluit met de argumenten hielden we *niet* voor ons zelf, maar reeds in de classicale samenleving hebben we er anderen mee willen dienen.

Maar zoals in 1944 de synodocratie vuurbang was voor het ratificatierecht naar artikel 31, omdat haar vermeende macht in scherven viel, zo ook nu weer in 1968.

Dat bleek reeds op de synode van 1964 te Rotterdam-Delfshaven, welke voorzitter eveneens ds. Deddens was.

Ook daar deed men alsof de kerken niet bestonden. Want toen de kerken van Noord-Holland na het uiteenvallen der synode uitspraken, dat ze geen afgevaardigden meer zouden zenden, ontving men in Rotterdam toch rustig broeders uit Noord-Holland, *alsòf* die afgevaardigden waren! Ds. J. Strating (nu in Hattem) weet er van. Maar deze zat daar *zonder* credentiebrieven. En ds. Deddens deed met anderen alsof het ratificatierecht naar artikel 31 niet bestond, - terwijl De Reformatie met prof. Kamphuis' artikelen deze onkerkelijke handelingen ondersteunde en aanmoedigde.

Wij begrijpen nu heel goed, dat het stuk van Wormerveer van januari met de brede aanhalingen van prof. Deddens niet in De Reformatie werd opgenomen, en dat ds. Deddens zo boos is op Opbouw met haar opname van een compleet artikel van zijn vader uit 1948. Want het werkelijk lezen van artikel 31 en van deze geschriften van prof. Deddens is vernietigend voor de nieuwe synodocratie van ds. Deddens en prof. Kamphuis. Het zou inderdaad voor de lezers van De Reformatie een al te zware slag zijn geweest om uit de bronnen te moeten zien, dat deze beide broeders hun ommeswaai naar het nieuwe kerkrecht al hebben gemaakt, gelijk indertijd prof. H. H. Kuyper, die dit toen eindelijk in 1937 erkende.

De kerk van Wormerveer citeerde dan ook niet te WEINIG, zoals men suggereren wil, maar wij citeerden TE VEEL in de ogen van deze broeders. Het zint hen niet om nu weer herinnerd te worden aan deze stem der vrijmaking, deze stem uit het verleden.

Ds. Deddens verdedigt in zijn artikelen dan ook niet zijn vader, gelijk hij doet voorkomen, maar zijn eigen synodocratisch kerkrecht, - niet de vrijmaking, maar de bedreovende handelingen der synoden Rotterdam-Delfshaven en Amersfoort, welke voorzitter hij was.

De taal uit 1946 en 1948 is zó duidelijk, dat wie daarnaast nu eens legt wat De Reformatie en het Nederlands Dagblad vandaag over deze dingen schrijven, maar over één ding klagen kan: hoe het was en hoe het verworden is.

(7)

Maar het ging toch over de Open Brief?

Reeds de vorige maal schreven we, dat dat niet het geval is. Twee dingen mogen opnieuw naar voren gebracht:

Ten eerste: de Open Brief is een geschrift van broeders uit geheel verschillende gemeenten. Die broeders staan niet onder de zeggenschap ener meerdere vergadering, en ook niet onder opzicht en tucht van redacteuren van (kerkelijke) bladen. Zij staan onder opzicht en tucht van de opzieners der gemeente. Door die zijn de broeders-ondertekenaars waar nodig aan te spreken, - gelijk elk die tot de kerk des Heeren behoort. Zó heeft het de Heere Christus in zijn gemeenten verordend. En in die dienst mag niemand zich indringen.

Maar als die ambtsdragers dan in gebreke blijven? Moet men dan niet dankbaar zijn, wanneer de meerdere vergadering dat ziet en daarnaar handelt en ingrijpt? De Bijbel leert ons anders. Want wie waakt er nu eigenlijk over zijn kerk? Is dat niet de Heere Christus? Dat blijkt toch wel heel duidelijk uit wat we lezen in het begin van het laatste Bijbelboek, als het gaat over de gemeenten in Klein-Azië.

Ten tweede: het is ook zonneklaar gebleken, dat het niet om de Open Brief gaat. De Open Brief werd slechts a angrijpingspunt. Om de hiërarchie veilig te stellen.

Zaandam liet ons dat zien, en heeft het droevig bewijs geleverd. Deze kerk brak de band

Ds. D. Deddens over het ratificatierecht: een zoon 'begrافت' zijn vader

(5)

De taal van artikel 31 is duidelijk. En de stem der vrijmaking en van prof. Deddens ook.

Maar laten we nu eens horen wat zijn zoon ds. Deddens daarvan maakt. Nadat hij het besluit van Wormerveer ten aanzien van het handelen der synode van Amersfoort '67 gememo-reerd heeft, schrijft hij in De Reformatie het volgende:

„Wat was dit? Een kwestie van voor de ratificeringstaak staan, en daarna voldoende tot de overtuiging komen: dit besluit van de generale synode is naar art. 31 K.O. niet voor vast en bondig te houden, we doen dit dus niet, we nemen de bewijslast op ons, en zullen trachten in de kerkelijke weg revisie te bewerkstelligen? Duidelijk: neen”.

Hier horen we het dus! Voldoen aan de ratificeringstaak had volgens ds. Deddens dus moeten wezen: „wij doen dit dus niet, WE NEMEN DE BEWIJSLAST OP ONS, EN ZULLEN TRACHTEN IN DE KERKELIJKE WEG REVISIE TE BEWERKSTELLIGEN”.

We hebben dat laatste opzettelijk maar met kapitale letters overgenomen. Want wie hier artikel 31 nog eens naast legt, kan de mismaking ervan door ds. Deddens terstond zien. Want artikel 31 zette een *punt*, toen dat artikel gesproken had over het *definitieve* oordeel van de kerkeraad, maar wat doet ds. Deddens? Die heeft die punt weggewerkt, en er op eigen gelegenheid nog maar wat aan toegevoegd. Er wordt door hem dit aan toegevoegd: „wij nemen de bewijslast op ons, en zullen trachten in de kerkelijke weg revisie te bewerkstelligen”. Maar dat stáát er niet in artikel 31.

En dat we ons ten aanzien van ds. Deddens' standpunt niet vergissen, blijkt wel uit de instemming waarmee hij de kerkeraad van Broek op Langedijk aanhaalt.

Ds. Deddens schrijft, dat deze kerkeraad de bezwaren die op grond van de Schrift en K.O.(!) bij hem leefden, geadstrueerd(!) heeft opgesomd. De kerk van Broek op Langedijk schreef n.l. dit:

„Zouden deze kerkeraden in de geordende weg zich hebben ingespannen dit besluit, zo het naar hun overtuiging streed met het Woord Gods, de belijdenis of de Kerkenordering, ONGEDAAN TE KRIJGEN, EN MET BEROEP OP ART. 31 K.O. ZICH GEWEND HEBBEN TOT DE VOLGENDE GENERALE SYNODE, ZIJ ZOUDE DAARTOE BINNEN HET VERBAND RECHT HEBBEN GEHAD. Maar deze rechte weg zijn deze kerkeraden niet gegaan, toen zij meenden dat de generale synode een besluit nam, dat zij niet voor vast en bondig konden nemen”.

Daar hebben we het dus weer: als de kerkeraad zich zou hebben ingespannen om dit besluit in de kerkelijke weg *ongedaan te krijgen* en zich tot de *volgende generale synode* zou hebben gewend, - dan, zegt Broek op Langedijk dus, zou de kerkeraad van Wormerveer in de rechte weg gebleven zijn; tot die daad zou Wormerveer binnen het verband der Gereformeerde kerken het recht hebben gehad!

Maar dat is artikel 31 nu juist niet. Daar zegt artikel 31 der K.O. niets van. Als de kerkeraad de zaak heeft getoetst en verkeerd bevonden, dan is er een *definitief* oordeel. Dan leggen de kerken het naast zich neer, of verscheuren het. *Dát is het recht binnen het kerkverband, gelijk prof. Deddens leerde.*

Ds. Deddens en de kerk van Broek op Langedijk moeten nog eens lezen wat artikel 31 werkelijk zegt. En wat in navolging daarvan ook de stem en het recht der vrijmaking is geweest.

En dat moesten zij te meer doen, nu zij met zulke zware beschuldigingen komen tegen de kerk van Wormerveer. Wij hebben in Wormerveer artikel 31 gelezen zoals het er staat. Daar willen we ons aan houden. Dát hebben de kerken ook met elkaar afgesproken.

Artikel 31 breekt de hiërarchie. Het is één van de slagbomen daartegen, één van de sterke waarborgen om de hiërarchie uit de kerk des Heeren te weren, zoals prof. Deddens schreef.

Maar deze hiërarchie wordt door ds. Deddens en door de door hem in bescherming genomen kerkeraad van Broek op Langedijk weer met volle zeilen binnengehaald. Omdat zij aan artikel 31 iets toevoegen.

Maar dáárdóór wordt artikel 31 nu inderdaad geschonden en van zijn kracht beroofd.

Diep droevig, dat zulke dingen, nog geen 25 jaar na de vrijmaking, weer gezegd moeten worden.

Nog één ding over artikel 31. Men zou n.l. nog kunnen zeggen: dat klinkt nu allemaal wel mooi, dat men op die manier artikel 31 aanhaalt en ook dat tweede lid daarvan laat spreken, - maar staat er in dat tweede lid dan niet: „tenzij het *bewezen* worde te strijden enz.”? Dat moet toch *bewézen* worden?

Dat is inderdaad het geval.

Maar... waar heeft dat „bewijzen” in artikel 31 nu zijn *plaats* gekregen? Dan moet het antwoord luiden: niet NADAT het besluit terzijde gelegd of verscheurd is, maar VOORDAT dat gebeurde.

Dat bewijs, waarvan dit artikel spreekt, is niet het bewijs wat de kerkeraad aanstonds nog eens aan de meerdere vergadering moet overleggen (als die kerkeraad revisie gaat proberen te krijgen, zoals ds. Deddens er bij maakt), maar dat bewijzen is het bewijs, dat die plaatselijke kerk voor zichzelf bevond alvorens op een voor God en de mensen verantwoorde manier het besluit af te wijzen en naast zich neer te leggen.

Het bewijzen van artikel 31 komt niet pas NADAT de kerkeraad tot zijn eindoordeel kwam, maar gaat daaraan VOORAF. En ná dat

met de zusterkerken in de classis. Maar niet, omdat er in het midden van deze kerk de verontrusting was over wat de eigen emeritus-predikant, ds. J. Goudzwaard, had gedaan in het ondertekenen van de Open Brief. Maar het zwaard keerde zich tegen de kerken van Koog-Zaandijk en Wormerveer, waar prof. Kamphuis de „trouwe” gelovigen van achter hun kerkeraden had weggeroepen. En tegen ds. H. van Ommen, die tegen de aanmatiging der synode „neen” had gezegd.

Maar ds. Goudzwaard was en bleef dus voor deze kerk ten volle Emeritus Dienaar des Woords.

Toch preekte na de scheiding dáár prof. Kamphuis, en bediende hij dáár het Heilig Avondmaal in het midden der weggeroepen. Waar dus naar recht op diezelfde zondag (bijv. des middags) óók ds. Goudzwaard had kunnen voorgaan!

Of het de broeders ook ernst is. En dan toch maar zeggen: het gaat om de Open Brief.

De redevoeringen over „Belijdenis en Open Brief” moeten voorlopig maar eens opgeborgen worden. In Zaandam kwam de aap uit de synodale mouw. Er is een sprekender titel voor redevoeringen. Bijv. de titel die dr. J. van Lonkhuijzen in 1939 aan één van zijn geschriften gaf, n.l.: „Is het nieuwe kerkrecht niet een ernstige dwaling?”

Trouwens, uit alles blijkt ook dat het daarom gaat. Ds. Deddens rept niet over de Open Brief en de gevaren, die er in dat opzicht vanuit Wormerveer zouden dreigen. En br. S. Zwart doet dat evenmin. Maar het gaat alles over de kerkrechtelijke zijde. Over wat ds. Doornbos schreef, en wat anderen hierover naar voren brachten.

Maar zo is er toch winst. Deze winst: nu komt toch de eigenlijke moeite van ons kerkelijk leven voor de dag. Al is dit wel een droeve winst. Prof. H. N. Ridderbos heeft eens gehoopt zijn smaldeel te krijgen uit de vrijgemaakte kerken. En helaas, hij krijgt het. Hij krijgt het nu zelfs van twee kanten. Ook in Zaandam. Want daar is nu een tweede synodocratische gemeenschap gesticht. De één was er al, - naar de snit van prof. J. Ridderbos. De tweede is er nu bijgekomen, - naar de snit van prof. J. Kamphuis. Maar het blijft synodocratisch. En naar welke van die twee men daar ook overloopt, het blijft verraad aan het kostelijk geschenk, dat we in de vrijmaking ontvingen. Het blijft een stukbreken van de gemeenschap van Gods kinderen.

(8)

Nu meent br. S. Zwart van Koog a/d Zaan de kardinale fout van Wormerveer toch gevonden te hebben. Wij lezen dit in De Reformatie van zijn hand:

„Welke kardinale fout maakt de kerkeraad van Wormerveer? Dat hij schrijft: het laatste woord is aan de kerkeraad”.

En dan voegt br. Zwart er nog aan toe:

„Dit is wel in de geest van ds. Doornbos, maar niet van prof. Deddens”.

Nu kan br. Zwart blijkbaar slecht lezen wat prof. Deddens schreef. Wij hebben dat hierboven uittrenturen aangehaald, hoe prof. Deddens niet moe werd om te zeggen, dat het oordeel van een meerdere vergadering maar een voorlopig oordeel is, maar dat de kerkeraad het beslissende oordeel geeft, het eindoordeel, het definitieve oordeel. En dat de kerken als ze het niet in overeenstemming bevinden met Gods Woord of de Kerkenordening het naast zich neerleggen of verscheuren!

En dan toch maar zeggen, dat prof. Deddens het laatste woord niet aan de kerkeraden achtte? Verscheurt br. Zwart in het dagelijks leven soms ook de stukken, waar hij het laatste woord niet in heeft?

Dat is echter in het schrijven van br. Zwart niet het ergste. Br. Zwart meent evenwel ook bewijs te hebben voor zijn stelling, dat het laatste woord niet aan de kerkeraden is. En daarvoor haalt hij dan meerdere citaten van prof. Deddens aan uit 1956.

De hoogleraar schreef toen een artikel: „Geen enkele vorm van hiërarchie”. Daarin staat onder meer dat niet alleen synodocratie een puur Roomse afgod is, maar dat deze afgod ook makkers heeft. En dan wordt genoemd: de overheersing door de predikant met de ouderlingen. Die mogen ook niet heersen naar het

woord van 's Heeren apostel in 1 Petrus 5 : 3. Ook dat zou hiërarchie wezen. En evenmin mag dat gebeuren door een Dienaar des Woords, wanneer die de gemeente zou willen overheersen. Zie 3 Joh. : 9.

We dachten zo: dat kan elk onderschrijven. Maar nu moeten we er eens op letten, op welke wijze br. Zwart dit gebruikt en aan welke redenering hij dat dienstbaar tracht te maken. Want na dit bovenstaande te hebben aangehaald, roept br. Zwart triomfantelijk uit: daar hebt ge nu het bewijs! Dáárom is het nu zo dwaas om te zeggen, dat het laatste woord, het definitieve oordeel aan de kerkeraden is, want, aldus br. Zwart, allen zijn *gelijkelijk* aan Gods Woord onderworpen...

Hoe heeft br. Zwart dit echter kunnen neerschrijven?! Want als het laatste woord om DIE reden niet aan de kerkeraden is (omdat ook *die* dus aan Gods Woord onderworpen zijn), - wat wil br. Zwart dan met aller ambt en gezag aan? Bijv. in het gezin? Bijv. in de staat? In het gezin zijn de ouders óók aan Gods Woord onderworpen! En de overheden toch ook?

Wie zó redeneert, kan dan ook alle ambt en gezag omverwerpen. Heeft br. Zwart dan niet nagedacht, voordat hij deze door en door revolutionaire taal aan het papier toevertrouwde?

Stel eens voor in het gezin. Daar heeft de Heere de ouders met gezag bekleed. Niet aan de kinderen heeft God die taak gegeven. Dat is onder ons buiten kijf, dachten we zo. Neem Zondag 39 maar.

Maar als de kinderen nu eens zouden zeggen: neen vader, neen moeder, u hebt geen beslissend woord te spreken, want... ook u bent aan de Schrift onderworpen, - wat zegt br. Zwart dan? Dan krijgen zulke kinderen van br. Zwart gelijk! Op die „grond”.

Wat een droeve misvatting. Want dat ieder aan Gods Woord onderworpen is, dat weten we allen. Óók de ouders. Ook de ambtsdragers. Ook de overheden. Ja, allen gelijkelijk zijn dat.

Maar nochtans - binnen dat raam van aller gebondenheid aan Zijn Woord - heeft de Heere toch ambt en gezag gegeven. Aan de overheden. Aan de ouders. Aan de ambtsdragers. En hoezeer God elke ambtsdrager en overheid alle *vleselijke* heerschappijvoering verbiedt, dat doet er toch niets aan af, dat Hij ze tot die hoge en verantwoordelijke taak heeft geroepen.

Br. Zwart staat dan ook wel een heel slechte zaak voor. Want daar gaat nu alle ambt der overheid. Daar gaat nu alle gezag in de gezinnen. Hier is de revolutiegeest aan het woord, die zichzelf naar boven dringt en het door God gestelde ambt niet meer kent.

Dat is ook wel gebleken! In het wroeten in Christus' lichaam wat br. Zwart overal deed en doet. De spreekbeurten die hij in Noord-Holland overal organiseerde met het „comité lezingen Noord-Holland” moesten aan dit ondermijnen van kerk en ambt gestalte geven.

Maar daar behoort br. Zwart mee op te houden. Hij werd niet geroepen om in de Zaanstreek en elders de gemeenten van Christus uit elkaar te helpen jagen en als voorzitter aan een pressiegroep leiding te geven. In Amsterdam en elders heeft de Heere zijn ambtsdragers gesteld. Maar br. Zwart heeft zich maar brutaalweg in de dienst van Gods knechten daar ingedrongen. Zou de Heere dat niet zien, en zoeken?

Deze broeder heeft het kwade voorbeeld van prof. Kamphuis nagevolgd, die datzelfde deed met zijn wegroeping achter de kerkeraden daan. Dat werd dan ook een dieptepunt in de toch al zo zware gang der vrijgemaakte kerken.

Wij hebben prof. Kamphuis over zijn artikel indertijd aangeschreven. Maar antwoord kwam er niet. Omdat er geen antwoord is ter verdediging. Tenzij de Geest der bekering hem het antwoord doet schrijven.

Wij willen ten dienste van br. Zwart en ds. Deddens dat nog wel eens herhalen, wat we toen geschreven hebben. Het was o.m. dit:

„Waar haalt u het recht vandaan om - van ons besluit kennismemend - via de krant alvast maar uw smaad en hoon uit te storten over zulk een kerkeraad, en de „trouwe” gelovigen reeds op te wekken achter zulk een kerkeraad vandaan te gaan? Hebt u het recht om zo maar even - per schandelijk en ontrend persstukje - de leden van Christus' kerk op te wekken, het lichaam van Christus te scheuren?”

Br. Zwart heeft het niet per krantenartikel gedaan, maar per comité. De Roomse idee van een kerkelijk opperbestuur met bisschop is deze broeder blijkbaar uit het hart gegrepen.

Alleen met dit verschil: dat bij Rome de bisschop niet zichzelf aanstelt tot zijn taak; maar br. Zwart heeft die aanstelling ook maar voor zich zelf gehouden.

Neen, dan verwonderen we er ons in Wormerveer niet meer over, dat br. Zwarts artikel aan alle kanten afgeeft op de „geest” van ds. Doornbos. Want die predikant is nu eenmaal Gereformeerd gebleven; en de Roomse en Gereformeerde kerkregering kunnen elkaar nog steeds niet zo bijster goed verdragen...

Br. Zwart moge het weten: we zijn in Wormerveer nog altijd dankbaar voor wat de Heere ons in de vrijmaking gegeven heeft. Ook daarvoor, dat de Heere zijn kerken toen verlostte van de machtsaanmatiging der synoden, die Gods vrije kerken toen behandelden als waren zij aan synoden onderworpen.

Maar br. Zwart maakt het nog erger. Want nu grijpt hij als privé-persoon zo maar naar die macht en durft het aan om overal in het lichaam van Christus te wroeten.

Toen de synode van Amersfoort haar machtsdaad gesteld had van heenzending van ds. Schoep, schreef prof. C. Veenhof (21 april '67):

„Wie geen vreemdeling is in ons kerkelijk Jeruzalem, weet dat de synodale uitspraak - als God het niet verhoedt - een reeks tuchtmaatregelen, schorsingen en afzettingen zal ontketenen. De mensen, die dat aandurven, zijn er overal. En aan de maatregelen om daartoe te komen, wordt hier en daar reeds hard gewerkt”.

Die woorden zijn op ontelbaar veel plaatsen uitgekomen. Men is in de houding gesprongen, toen het signaal gegeven was, en de oproep van prof. Kamphuis weerklonken had. Ook in Wormerveer en Koog-Zaandijk. Ook br. Zwart. Ook in Zaandam. Want er was in Wormerveer geen Open Brief. En ook niet in Zaandijk. En ook ds. Van Ommen had niet ondertekend. Maar de macht moest veilig gesteld. Ds. Van Tongeren schijnt zijn werk over het Gereformeerd Kerkrecht voor niets geschreven te hebben.

(wordt vervolgd)

PERSBERICHT

Prekenserie

Op verzoek vestigen wij hierbij de aandacht op een preken serie.

Een serie die in eenvoud begonnen is in 1944 in Middelharnis en die sinds een aantal jaren wordt verzonden uit Rijswijk Z.-H.

Een serie zonder naam, zonder publiciteit, waar toch zoveel vraag naar was dat dit werk tot nu toe met blijdschap werd voortgezet.

Wij bevelen u aan om eens enkele proefnummers en inlichtingen te vragen bij

Mej. A. Kwaadgras,
Stadhoudersstraat 26, Rijswijk (Z.-H.)
Telefoon 070 - 18.14.62

STUDENTENLEVEN

Vigilate Gladio Spiritus Accincti

De Senaat van de Vereniging van Gereformeerde Studenten te Amsterdam onder de zinspreuk „Vigilate Gladio Spiritus Accincti” heeft de eer u mede te delen dat hij voor het jaar 1968/1969 als volg is samengesteld:

G. P. Verburg, praeses,
N. M. Kramer, ab-actis,
R. Brands, fiscus,
Mej. M. J. van Straten, assessor.

Het ab-actiaat is gevestigd: Beethovenstraat 12, Amsterdam.

Voor de Senaat,
N. M. Kramer, h.t. ab-actis

In een openbare academische samenkomst van de senaat van de Theologische Hogeschool, die gehouden zal worden D.V. vrijdag 6 december 1968 te 19.30 uur precies hoopt prof. dr. L. Doekes na het uitspreken van een rede, het rectoraat over te dragen aan prof. J. Kamphuis.

Na afloop is er gelegenheid de nieuw opgetreden rector te feliciteren met het op deze datum ingaande Hogeschooljaar 1968-1969.

Voor de senaat
J. Kamphuis,
h.t. secretaris

H. J. Jager

Het werk van de Heilige Geest in de gemeente

Voorlichtend geschrift over de Pinkstergroepen, uitgegeven in opdracht van de generale synode van de gereformeerde kerken.

Uitg. J. H. Kok N.V., Kampen 1968. f 2,90; 20-49 exemplaren à f 2,70; 50 exemplaren à f 2,50.

Het is voor mij de vraag of het de taak is van generale synoden om zulke geschriften uit te geven. Maar generale synoden doen wel vaker wat niet tot hun taak behoort. Nu dit boekje er eenmaal is en ons ter recensie is toegezonden, volgt hier een bespreking. Het onderwerp is in elk geval de moeite van het bespreken wel waard.

De samenstellers van dit werkje (ds. Endeldijk, ds. Kornet, drs. Vellenga, met als adviseur prof. dr. H. N. Ridderbos) schrijven in de inleiding: „Ons staat voor ogen, mede in verband met vragen die speciaal ook in de gemeente gesteld worden, iets dieper in te gaan op de praktijk van het geestelijk leven en op hetgeen de Schrift ons leert over de aard van het werk van de Heilige Geest in de gemeente.” Ik vraag mij af of het niet beter is te spreken van „het Geestelijke leven”. Men bedoelt toch het leven naar of uit de Heilige Geest? Daarom zou ik Geestelijk liever met een hoofdletter zetten.

Op bl. 8 wordt de vraag gesteld: „hoe komt het, dat een geestelijke stroming als die van de Pinksterbeweging... in onze dagen weer zoveel aantrekkingskracht heeft voor vele leden van de kerk?”

Als antwoord op deze vraag wordt gegeven, dat velen tegenwoordig in de prediking, het huisbezoek enz. het persoonlijke element missen. Ten tweede, dat men in de Pinksterbeweging zekerheid des geloofs zoekt, die men in de kerk vaak mist. En ten derde, dat men daar een spectaculair element vindt als tongentaal enz., die men in de kerkelijke instituten niet aantreft.

De schrijvers erkennen, dat de oorzaken van de hang naar de Pinksterbeweging vaak bij de kerk zijn te zoeken: „In tijden van dode orthodoxie, kerkelijk traditionalisme, zedelijke slapheid bloeit dikwijls de buitenkerkelijke spiritualiteit”. bl. 12. Zij aanvaarden niet alles wat de Pinkstergemeenten tegen de kerk aanvoeren, maar pleiten haar ook niet geheel vrij. „Zij (de kerk) zal zich veeleer, terwille van zichzelf en terwille van vele ernstige en vrome christenen, die in haar midden met deze vragen worstelen, moeten afvragen of en in hoeverre het haar schort aan dit ware leven, dat uit Christus is en dat de Geest in haar wil werken. Maar de maatstaf, die daarbij aangelegd moet worden, mag geen andere zijn dan die ons in de Schriften is gegeven”. bl. 15.

In hoofdstuk I wordt dan gehandeld over: „Het algemene werk van de Heilige Geest in de gemeente”. D.w.z. over de gave van de Geest als een weldaad van Christus, waaraan heel de gemeente en al de gelovigen zonder onderscheid deel hebben. Terecht wordt op bl. 18 gesteld: „Waar de Heer is, daar is ook de Geest en waar de Heer woont, daar werkt de Geest. Daarom worden wij voor het ontvangen van de gave van de Geest verwezen naar de prediking van het Evangelie en naar de middelen der genade, die ons de toegang tot die gemeenschap openen (de doop) en tot het onderhouden van die gemeenschap opwekken (het avondmaal)”. Men is op een dwaalspoor, als „men al te zeer een schei-

ding maakt tussen het deel hebben aan Christus en aan de gave van de Geest”. bl. 19. Het werk van Christus en dus ook van de Geest is er op gericht om van ons nieuwe mensen te maken. Die te herkennen zijn aan de vrucht van de Geest, zoals Gal. 5:24 die opsomt: liefde, blijdschap, vrede, zachtmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zelfbeheersing. bl. 22.

Dat er in dit opzicht aan de kerk en het leven der gelovigen veel ontbreekt wordt eerlijk erkend.

„Er is altijd weer nodig, ook in onze dagen, een reveil, een opwekking uit de dood, een ontwaken uit de slaap, een verdieping van wat oppervlakkig is, in één woord: terugkeer tot de ware dienst van God. Daarin moeten wij onszelf en de kerk, waarin wij leven, beproeven. Daarom moeten we uitzien naar een nieuwe lente, naar het zichtbaar worden van nieuwe vruchten voor de grote oogst van de Heer”. bl. 27 v.

Hoofdstuk II draagt tot opschrift: „Het bijzondere werk van de Heilige Geest in de gemeente”. Daarin wordt gehandeld over de charismata of gaven als profetie, dienstbetoon, vermaning, leiding geven enz. Dit bijzondere werk van de Heilige Geest wordt dan weer onderscheiden in „gewone en buitengewone”. bl. 35. Onder de buitengewone worden verstaan de spectaculaire ofwel opvallende gaven als tongentaal, profetie en genezing. „Het zijn vooral deze laatste gaven, waaraan door de Pinkstergroepen bijzondere waarde wordt gehecht en die zij niet zelden beschouwen als een soort waardemeter van iemands geestelijk leven”. bl. 35. Deze groepen beroepen zich vooral op de buitengewone werkingen van de Geest, zoals die in Handelingen beschreven zijn. Maar dit boekje wijst erop, dat hier sprake is van bepaalde „explosies van Geestesgaven, tekenen en wonderen, die als het ware de weg markeren, waarlangs het Evangelie zijn zegetocht in de wereld houdt”. bl. 36. Paulus beroept zich wel op de tekenen van zijn apostelschap.

„Maar als hij over de voortgang van het gemeentelijk leven en de dáárvóór benodigde gaven van de Geest in de gemeente spreekt, gewaagt hij niet meer van dit bijzondere en buitengewone”. bl. 36.

De schrijvers stellen, dat de Geest de Nieuwtestamentische gemeente mondig maakt. Terwijl die buitengewone gaven het meest bij een onmondige gemeente behoren: „Meer dan onderzoek of argument vertrouwt men op „een aanwijzing van boven”; in wonder-genezingen erkent men Gods hand meer dan in medische arbeid; een flitsende inval wordt eerder als Geesteswerk aangezien dan een vrucht van ijverige studie op een bijbelgedeelte”. bl. 37. Daarentegen wordt opgemerkt: „De Heilige Geest kent het geheim van ieders individualiteit. Hij neemt onze onderscheiden mogelijkheden in bezit en stempelt die tot zijn genadegaven. De een krijgt een andere gave dan de andere. Zo legt Paulus steeds weer de nadruk op de verscheidenheid der gaven, waarbij de „gewone” en de „buitengewone” door elkaar worden genoemd. De „gewone” staan zelfs dikwijls voorop. Het is de Heilige Geest, die al deze gaven als het ware

als een speciale kwaliteit stempelt”. bl. 37. Tus-sen haakjes: dit „stempelen” en „als het ware” snap ik niet al te goed. Zijn het nu „natuurlijke gaven” of gaven van de Heilige Geest?

Onder het kopje „Ambt en charisma” staan beweringen, waarachter ik een vraagteken zet. Ik lees: „De Heiland zelf heeft de discipelen geroepen en opgeleid tot het ambt..... De ambten moeten dus in de gemeente functioneren zoals de gewrichten, de pezen en zenuwen in het lichaam (zie Col. 2:19)”. Wat is dat eigenlijk? „Het ambt” en „de ambten” en waarom zijn zij de gewrichten enz.? Als ik het wel zie, wordt hier te veel eer gegeven en teveel macht aan de dragers van „het ambt” in de gemeente. Als ik op bl. 40 lees: „Wel is het mogelijk, dat in de beginperiode meer spontane gaven en werkingen naar voren traden, terwijl later het institutionele en ambtelijke meer tot ontwikkeling komt”, dan vraag ik mij af wat met „het institutionele en ambtelijke” precies wordt bedoeld. Van de kerken als „instituten” hebben we denk ik niet veel goeds beleefd. Gelukkig volgen er onder het kopje „Het gevaar van de verambtelijking” zeer goede opmerkingen over de taak van alle gelovigen voor de opbouw van de gemeente. Ik stem van harte in met een citaat uit zeker rapport: „daartoe hebben we niet minder nodig dan een reveil, een opwekking door de Heilige Geest, een nieuwe toedeling van zijn gaven en krachten en als gevolg daarvan een vernieuwing van hart en leven, van gezin en kerk”. bl. 42.

Dan worden de spectaculaire gaven besproken als de gave der tongen, de profetie en de gave der genezing. Hiet liggen voor mij veel vragen. Tot op heden heb ik geen voorstelling of idee van de tongentaal. Ik weet er geen weg mee. En is de gave der profetie wel te rangschikken onder de „spectaculaire” gaven? En wat de gave der genezing betreft ook daar zit ik met veel vragen. Jacobus 5:14, die besproken wordt vind ik een „moeilijke” tekst. Het verband tussen ziekte en zonde, ziekte en duivel, waarover gehandeld wordt, zal wel nooit volkomen te doorlichten zijn.

In hoofdstuk III wordt gehandeld over de kinderdoop, die in de Pinksterbeweging betwijfeld of fel bestreden wordt. Met de verdediging van de kinderdoop kan ik het goed eens zijn.

Als Bijlagen volgen dan nog een „Korte geschiedenis van de Pinksterbeweging” en „Enige synodale uitspraken”.

—o—

Het onderwerp is alle belangstelling waard. Vandaar deze noel uitvoerige bespreking van dit boekje van 78 bl. Tenslotte moge ik een enkele opmerking maken.

Ten eerste: Waarom ontbreekt het nadruk leggen op de Heilige Geest als een Persoon? Hij is geen zaak, geen ding, geen kracht, maar een Hii Persoon. Die in Zijn werk en gaven de volle verantwoordelijkheid laat aan de gelovigen. Hij werkt niet automatisch, maar schakelt ons in op ondoordringelijke wijze - in het werken van onze zaligheid.

In de tweede plaats heb ik gemist de verwondering over het feit, dat God door de Heilige Geest in ons wil wonen en werken. Wat is dat een ontzagwekkend wonder, dat de Heilige Geest met ons, onheilige, weerbarstige en verdorven schepselen, gemeenschap wil stichten en houden. God is niet alleen hoog boven ons, niet alleen met ons, maar ook in ons leven.

Ten derde nog dit: Nergens wordt er voor gewaarschuwd, dat we de Heilige Geest toch niet weerstaan of bedroeven, ja zelfs uitblussen. Een mogelijkheid waarvoor de Schrift ons uitdrukkelijk waarschuwt. Ik zeg niet, dat deze waarschuwing helemaal in dit geschrift ontbreekt, maar wat meer nadruk had dit wel mogen hebben.

Tenslotte is het voor mij de vraag of de buitengewone gaven vooral tot de apostolische periode beperkt zijn. Die voorstelling van zaken is wel algemeen verbreid, maar in de Schrift wordt dit onderscheid niet uitdrukkelijk gemaakt. Dat „het ambt”, „het institutionele” of „het ambtelijke” er voor in de plaats gekomen zou zijn lees ik nergens. Dit lijkt me wel een punt om over door te spreken.

INGEZONDEN

Op verzoek van de Gereformeerde Kerk van Creil volgt hier een afschrift van onderstaande brief

Bant N.O.P.
6 november 1968

Geachte Redactie,

De kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Creil verzoekt U het volgende in uw blad te willen opnemen:

In het Nederlands Dagblad van dinsdag 5 nov. staat iets te lezen over **De breuk te Creil**. De kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Creil acht het nodig van zijn kant te wijzen op enkele onvolkomenheden in deze berichtgeving.

1. Het N.D. schrijft: „De besluiten van de P.S. werden door de kerkeraad geratificeerd”. Hierbij wil de kerkeraad opmerken, dat deze ratificatie niet bij meerderheid van stemmen (zelfs niet met de kleinst mogelijke meerderheid) geschied is, maar (door de afwezigheid van de praeses) met 2 tegen 2 stemmen.

2. Verder schrijft het N.D.: „Als grond voor dit verwerpen werd een verklaring van ds. Mulder genoemd waarmede de P.S. geen rekening zou hebben gehouden”. Deze weergave van het kerkeraadbesluit d.d. 18 okt. j.l. is beslist onvolledig te noemen, daar twee woordjes worden weggelaten. Deze woordjes: **onder andere**. Het besluit (dat met de stemmen van de broeders Bosma en Deuzeman tegen genomen werd) luidde nl. als volgt: „De kerkeraad van Creil, in voltallige vergadering bijeen, besluit de besluiten van de Buitengewone Particuliere Synode van Overijssel 1968 niet voor vast en bondig te houden en zal hiertegen in appèl gaan in de kerkelijke weg, o.a. omdat in de uitspraken betreffende de Open Brief geen rekening is gehouden met de nadere verklaring, die Ds. J. O. Mulder heeft gegeven op 23 november 1967, op verzoek van de kerkeraad van Emmeloord”.

Waarom zijn die twee woordjes 'onder andere' (afgekort: o.a.) van belang? Omdat ze aanduiden, dat de voorstellers **meer** gronden hadden, die niet in dit besluit genoemd worden. Niet in dit besluit, maar wel in de **bespreking**. De praeses, die het voorstel deed om tot dit besluit te komen, heeft nl. nog enkele gronden meer genoemd, juist ook m.b.t. het geheel van de uitspraken der P.S.

3. Het volgende acht de kerkeraad van groter belang en in de vertekening grover dan het vorige. We lezen in het N.D. van 5 nov.: „De kerkeraad schrijft (lees: de broeders Bosma en Deuzeman schrijven, kerker. Creil) dat door deze onverantwoordelijke zwenking van de meerderheid der ambtsdragers het standpunt is verlaten, **dat de kerkeraad geen verantwoordelijkheid voor de uitstoting van de Geref. Kerk te Kampen kan dragen**” (onderstreping door ons, kerker. Creil). De broeders Bosma en Deuzeman bedoelen dan met de Geref. Kerk te Kampen de groep van Dijk-Gritter. Maar de kerkeraad van Creil heeft **nooit** uitgesproken, dat hij voor uitstoting van deze groep geen verantwoordelijkheid kon dragen. Hij heeft immers nooit deze groep als de Geref. Kerk te Kampen beschouwd. Dit is het standpunt van de broers Bosma en Deuzeman, die het nu als (voormalig) kerkeraadstandpunt aan het gereformeerde volk voorstellen. In dit opzicht kan dus beslist niet van **zwenking** gesproken worden.

4. Sterk overdreven is de mededeling, dat br. F. van Dijk, scriba van de kerkeraad, nadrukkelijk ruimte voor de Open Brief in het midden van de gereformeerde kerken heeft ingeëist. Deze broeder is van mening, dat de ondertekenaars van de Open Brief gewichtige oorzaken van nadenken hebben gegeven, maar hij vraagt ruimte voor een nadere verklaring als die van Ds. J. O. Mulder.

5. De broeders Bosma en Deuzeman spreken van „ambtsdragers, die een nieuwe en ongereformeerde weg zijn ingeslagen”. De kerkeraad heeft echter nog nimmer — ook niet na herhaald aandringen — door deze broeders of degenen, die hen volgen, aangewezen gezien op welke punten hij niet meer gereformeerd is.

De kerkeraad behoudt ook zijn bezwaren tegen de Open Brief, maar vindt een nadere verklaring als die van Ds. Mulder acceptabel, en laakt het (o.r.l.) in de buitengewone P.S. van Overijssel 1968, dat zij deze nadere verklaring niet in haar oordeelsvorming heeft betrokken. Achteraf betreurt de kerkeraad het, dat hij dit zelf niet gedaan heeft bij de opstelling van het bezwaarschrift d.d. 8 jan. 1968 (toen de kerkeraad tot zijn principebesluit kwam, op 3 okt. 1967, was

de nadere verklaring nog niet gegeven en toen het bezwaarschrift definitief vastgesteld werd — op 18 dec. 1967 — was deze verklaring nog niet lang bekend). Maar de kerkeraad vindt dit geen rekening houden met Ds. Mulders verklaring des te ernstiger als zo'n verzuim gaat leiden tot uitstoting van de Geref. Kerk te Kampen (scriba J. Bos). Voor **deze** uitstoting wil de kerkeraad inderdaad geen verantwoordelijkheid dragen. Want het is voor de kerkeraad geen vraag, waar het adres van de Geref. Kerk te Kampen is!

Tenslotte: nog afgezien van dit alles overheerst bij de kerkeraad de vraag of de broeders Bosma en Deuzeman recht en reden hadden de samenwerking met hun ambtsbroeders te verbreken. De kerkeraad antwoordt op deze vraag met een hartgrondig **NEE!** Ook al zou het gewraakte besluit (om nl. de P.S. besluiten niet voor vast en bondig te houden) voor 100% fout zijn, dan nog hadden de broeders dat recht niet. Ook voor hen was er immers de appèl-weg van art. 31 D.K.O.?

Met hartelijke dank voor de plaatsing,
namens de kerkeraad,
H. Schuurman, praeses
F. van Dijk, scriba.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Utrecht-C.: ds. J. M. Goedhart te Drachten; te Almkerk-Werkendam: kand. H. Kiezebrink te Wapenveld.

Aangenomen: naar Onnen: ds. C. van Kalkeren te Holwerd; naar Monster: ds. D. Zemel te Enschede-Z.W.; naar Zutphen: ds. H. J. Venhuizen te Noordbergum.

Bedankt: voor Bergentheim: ds. P. Schelling te Wetsinge-Sauwerd; voor Amstelveen: ds. K. J. Kapteyn te Overschild-Appingedam.

Uit het Kort Verslag van de vergadering van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool van „De Gereformeerde Kerken in Nederland” op donderdag 7 november 1968 te halfelf in het gebouw van de Hogeschool, Broederweg 15 te Kampen.

Art. 1. opening: Bij afwezigheid van de president-curator, ds. D. van Dijk, die door een verkeersopstopping een uur later ter vergadering komt, opent de assessor, ds. F. de Vries, de vergadering. Hij leest Psalm 48 en gaat voor in gebed. Alle deputaten-curatoren zijn aanwezig, voor ds. W. Scheele is wederom ds. J. C. Janse als secundus aanwezig, alle dienstdoende hoogleraren zijn eveneens ter vergadering.

De president spreekt een woord van deelneming tot ds. H. Veltman, die sedert de vorige vergadering zijn broer verloor; hij heet in het bijzonder prof. H. J. Schilder welkom, die na lange tijd de vergadering van deputaten-curatoren weer bijwoont.

Art. 3. **ingekomen stukken:** De volgende ingekomen stukken komen in behandeling.

a. van de Kerk van S. waarin adhesie wordt betuigd aan de brief van de Kerk van M.;

b. een soortgelijk schrijven van de Kerk van Z. en V.: zowel aan de Kerk van S. als aan de Kerk van Z. en V. zal hetzelfde antwoord worden gezonden als aan de Kerk van M.;

g. een uitnodiging van de kerkeraad van Dordrecht tot bijwoning van de landelijke herdenkingssamenkomst Nationale Synode Dordrecht 1618-1619 op zaterdag 16 november 1968 a.s. de predikanten H. Veltman en F. de Vries worden aangewezen namens deputaten-curatoren deze samenkomsten bij te wonen;

h. schrijven van lector ds. D. K. Wielenga, waarin deze ingaat op een hem door deputaten-curatoren gestelde vraag; dit schrijven zal behandeld worden bij de vaststelling van het rapport aan de generale synode.

Art. 4a **Reglement voor hoogleraren en lectoren aan de Theologische Hogeschool van „De Gereformeerde Kerken in Nederland”, gevestigd te Kampen.**

Het door een commissie, bestaande uit de broeders ds. D. van Dijk, ds. J. Hettinga, drs. J. P. Lettinga, J. Hendriks en J. D. Oosterom ontworpen reglement voor hoogleraren en lectoren aan de Theologische Hogeschool van „De Gereformeerde Kerken in Nederland”, wordt in behandeling genomen; de lector drs. J. P. Lettinga en de deputaten-financiële J. Hendriks en J. D.

Oosterom zijn hierbij aanwezig. De president-curator, ds. D. van Dijk, heet deze broeders welkom.

Het door de commissie ontworpen Reglement wordt door deputaten-curatoren vrijwel ongewijzigd overgenomen en zal aan de komende generale synode ter goedkeuring worden voorgedragen.

Art. 4b **Benoemingsbrief voor hoogleraren en lectoren.** De in artikel 4a genoemde commissie ontwierp ook een benoemingsbrief voor hoogleraren en lectoren; deze komt thans in behandeling, eveneens in tegenwoordigheid van de broeders Hendriks, Lettinga en Oosterom. Deze benoemingsbrief wordt door deputaten-curatoren onveranderd overgenomen, en zal aan de generale synode van Hoogeveen ter goedkeuring worden voorgedragen.

De president-curator, ds. van Dijk, brengt de dank der vergadering over aan de leden van de commissie voor de arbeid door hen in dezen verricht, in het bijzonder aan de broeders J. Hendriks en drs. J. P. Lettinga.

Art. 5. **advies van de senaat over eventuele uitbreiding van het corpus docentium aan de Theologische Hogeschool.** De senaat brengt het door deputaten-curatoren in hun vergadering van 10 oktober 1968 (zie Kort Verslag art. 4), van hen gevraagd advies uit over eventuele uitbreiding van het corpus docentium aan de Theologische Hogeschool.

De senaat adviseert onder aanvoering van redenen momenteel niet tot afhandeling van deze zaak over te gaan. Deputaten-curatoren stemmen met dit advies van de senaat in en zullen dienovereenkomstig aan de generale synode van Hoogeveen rapporteren.

Art. 7. **mededeling van de senaat.** De senaat deelt mede, dat hij besloot een student, die ondanks alle op hem uitgeoefende aandringing weigert de senaat in de gelegenheid te stellen het in art. 10 van het Reglement van de theologische Hogeschool bedoelde opzicht op hem uit te oefenen, niet opnieuw in te schrijven en hem daarvan mededeling te doen, nadat deputaten-curatoren met dit besluit hun instemming hebben betuigd.

Deputaten-curatoren keuren het beleid van de senaat in dezen goed.

Namens deputaten-curatoren
F. de Vries
assessor

Ds. D. K. Smit. Ds. D. K. Smit van Blokzijl deelde aan de classis Kampen mede, dat hij een vaste benoeming als leraar godsdienstonderwijs aan de Chr. scholengemeenschap te Emmeloord heeft aanvaard, zulks met bewilliging van zijn kerkeraad. Hij verzocht om de eer en het ambt van een dienaar des Woords te mogen behouden. De classis benoemde een commissie om deze zaak nader te onderzoeken.

Steenwijk. Vier kerkeraadsliden van de kerk te Steenwijk hebben zich schriftelijk tot de gemeente gericht met een schrijven, waarin zij hun bezwaren tegen het kerkeraadbeleid bekend maken. Deze bezwaren betroffen o.a. de „Open Brief”, en een bindend mandaat aan de afgevaardigden naar de classis Kampen, wat o.m. betekende een afwijzing van de besluiten van de buitengewone P.S. Overijssel-1968 inzake de situatie in Kampen.

De kerkeraad reageerde hierop met een schrijven, dat zijn koers en besluit bevestigt, en waarin de brief van de vier kerkeraadsliden een breuk in de ambtsdienst wordt genoemd. De kerkeraad stelt, een evangelische ruimte in de kerk te willen, zoals daarvoor gestreden is in de dagen van de Vrijmaking.

De minderheid van de kerkeraad heeft de gemeente nu weggeroepen achter de ontrouwe ambtsdienst van de meerderheid van de raad, en heeft zondag 24 november j.l. afzonderlijke kerkdiensten belegd.

Dronten. Ook in de gemeente te Dronten is het tot een breuk gekomen. Een ouderling heeft de gemeente weggeroepen van achter de ontrouwe ambtsdienst van de kerkeraad. Zondag j.l. werden ook hier afzonderlijke kerkdiensten gehouden.

Enschede Z.W. De kerkeraad van Enschede-Z.W. besloot over te gaan tot instelling van een 3e predikantsplaats. Wegens het a.s. vertrek van ds. Zemel zullen hier dus 2 predikanten beroepen dienen te worden.

Langerak. De classis Dordrecht-Gorinchem nam het volgende besluit t.a.v. de kerk te Langerak:

„1. De kerkeraad van Langerak te vermanen alsnog met z'n dienaar des Woords (ds. H. Amelink) te handelen over diens ondertekening van de Open Brief en hem de eis te stellen deze ondertekening terug te nemen, en

2. Aangezien handhaving van genoemde ondertekening door ds. H. Amelink, alsmede het feit dat de kerkeraad van Langerak daarin geen oorzaak vindt met ds. Amelink te handelen en hem de eis te stellen deze ondertekening terug te nemen, het classicaal samenleven in zijn fundament aantast, de kerk van Langerak niet op de classicale vergadering te blijven ontvangen, zolang deze kerkeraad in de genoemde zaak nalatig blijft”.

Classis Kampen. De classis Kampen kwam zaterdag 16 november j.l. in voortgezette zitting bijeen.

De kerkeraad van Kampen (scriba J. Bos) kwam met een schriftelijke nadere verklaring van gevoelen omtrent de P.S.-besluiten, maar deelde mede de verdere beoordeling voor rekening van de classis te laten. De kerkeraad van Dronten schreef dat hij de besluiten der P. S. verwierp.

Na brede discussie diende ds. 't Hart van Steenwijk een voorstel in om de P.S.-besluiten te verwerpen. Dit voorstel werd o.m. bestreden door ds. Smit, ds. Cnossen, ds. Janse en ds. Van Keulen. De meerderheid voelde meer voor een commissie, waarna ds. 't Hart zijn voorstel introk. Met 19 tegen 1 stem en 2 onthoudingen werd besloten een commissie te benoemen. Een voorstel van ds. Janse om meerdere ambtsdragers in de commissie te benoemen werd aangenomen.

De commissie krijgt tot taak de P.S.-besluiten nader te toetsen. De commissie werd als volgt samengesteld: de predikanten Stolk, Janse en Cnossen en de ouderlingen Bos van Steenwijk, Van Dijk, Creil en Visscher van Marknesse.

Donderdag 21 november werd de vergadering voortgezet, teneinde de andere stukken van het agendum af te werken.

KERSTNUMMER 'LICHTSTRALEN'
voor massale verspreiding

Het nieuwe Kerstnummer van „Lichtstralen” (uitgaande van het L.V. van Geref. Evangelisatiecommissies in Nederland, onder hoofdredactie van ds. D. Vreugdenhil) is weer zodanig samengesteld, dat het uitermate geschikt is voor massale verspreiding. Aan de inhoud en de typografische vormgeving is extra zorg besteed. Passende foto's verlichten de tekst, die— naast het hoofdartikel van ds. D. Vreugdenhil — o.m. bestaat uit bijdragen van ds. M. Brandes, ds. C. J. Smelik, J. Moorlag, Niek van Noort en Kl. de Vries. Het kort verhaal is ditmaal geschreven door de auteur Wulfaart Sabbinge. Het is een boeiende, eigentijdse vertelling over de tegenstelling „stad-platteland”.

We hopen van harte dat de inspanningen van redactie en uitgeefster tot resultaat mogen hebben dat het Kerstnummer van „Lichtstralen”

opnieuw bij tienduizenden zal worden verspreid, zoals dat ook vorige jaren steeds het geval was.

Evangelisatiecommissies kunnen bestellingen richten tot Uitgeverij **Boersma, postbus 406 te Enschede**. Aldaar kunnen — desgewenst — ook proefnummers worden aangevraagd.

Drs. H. de Jong. Het „Nedlands Dagblad” bericht, dat ds. H. de Jong, predikant te Wageningen, telefonisch aan zijn kerkeraad heeft meegedeeld, dat hij zich aan zijn opzicht en tucht onttrok. Een schriftelijke mededeling zou nog volgen.

Ds. De Jong werd de vorige maand als gevolg van moeilijkheden betreffende zijn ondertekening van het Ondertekeningsformulier voor predikanten op grond van art. 53 k.o. in zijn ambtsbediening geschorst. Naar aanleiding van een verklaring van ds. De Jong besloot de kerkeraad vorige week de schorsing op te heffen, maar daarop ontstonden opnieuw moeilijkheden over de tekst van de mededeling hiervan aan de gemeente. Ds. De Jong vroeg daarop tijd van be raad en deelde zaterdagmorgen 9 november j.l. zijn beslissing mee.

Classis 's-Gravenhage. De classis 's-Gravenhage heeft in haar voortgezette zitting van donderdagavond 14 november j.l. de brs. J. Baak en E. van Deel toegelaten als wettige afgevaardigden van de kerk te 's-Gravenhage-Zuidwest. Dit besluit werd genomen met 16 tegen 4 stemmen en 2 onthoudingen.

De classis sprak in haar besluit haar blijdschap uit, dat de Here in 's-Gravenhage-Zuidwest Zijn gemeente heeft willen bewaren en zij dankte de Here, dat Hij de broeders Baak en Van Deel heeft verwaardigd, hun ambt getrouw te bedienen door de gemeente te roepen tot de H. Schrift, de aangenomen belijdenis en de geldende orde der kerken.

Tevens werd in het besluit droefheid uitgesproken, dat herders, die de Here over Zijn erfdeel in 's-Gravenhage-Zuidwest had aange steld, niet trouw bevonden werden in het vergaderen van de schapen.

Het gehele besluit wordt in een der volgende nummers van ons blad gepubliceerd.

Creil (pres. ds. H. Schuurman). Het adres van de penningmeester van de Geref. Kerk te Creil is voorlopig: p/a P. v. d. Vegt, Hopweg 60 A, Rutten N.O.P.

Het nummer van de bankrekening bij de Coöp. Raiffeisenbank „Noordoostpolder” te Emmeloord is: 26.507.

Men wordt verzocht stukken voor de Diaconie voorlopig te zenden aan het adres van de scriba: F. v. Dijk, Lange Omgang 18, Bant N.O.P.

ADRESSEN

Ede (pres. Ds. G. Roukema): scriba: J. M. Roseboom, De Ruyterstraat 45, Ede, tel. (08380) 13171. **Uithuizermeeden:** scriba: P. K. Plas, Pr. Margrietstraat 18, Uithuizermeeden, tel. (05954) 2656.

DS. D. K. WIELENGA J. D. Zn.

HOOG BEZOEK

Over het komen Gods tot verlossing van zijn wereld

In een inleidend woord schrijft ds. Wielenga:

„Dit boek bedoelt te spreken over de barmhartigheid van God. Barmhartig in het omzien naar de mens in zijn Zoon, onze Here Jezus Christus. En die barmhartigheid, deze reddende liefde komt steeds aan het licht wanneer God aan de mens verschijnt, hem bezoekt. Het zoeken van God, zijn opzoeken is om de mens te troosten met de belofte van de nieuwe wereld. Verschillende gedeelten van de Heilige Schrift, zowel Oude als Nieuwe Testament worden met dit doel voor ogen onderzocht. Vooral wordt gewezen op de betekenis van dat zoeken van God bij de heilsfeiten. De gang van het kerkelijk jaar wordt gevolgd. Het boek wil spreken over het Woord en het werk van God de Here alleen als de Vader der barmhartigheid en de God der vertroosting”.

De uitvoering van dit boek is in linnen band met goudopdruk en voorzien van een fraai stofomslag. Omvang 180 pagina's. Prijs f 8,90.

(Verschijnt vóór 5 december) — Verkrijgbaar bij de boekhandel

Antiquariaat - Boekhandel - Uitgeverij

TON BOLLAND

Samuel Esmeyerstraat 57, Vlaardingen
Telefoon 010 - 348545 — Giro 129206

Redactieleden :
Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie :
Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:
adres secretaris en penningmeester :
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen :
Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementsprijs
f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

Plaats uw familie-advertentie in dit blad

O Heer, Gij zijt weldadig

GEMEENTEZANG OP GRAMMOFOONPLATEN VAN NIET-RITMISCH GEZONGEN PSALMEN TE SCHERPENZEEL.

Mijn hart, o Hemelmajesteit - O Heer, Gij zijt weldadig - Zingt vrolijk, heft de stem naar boven - Niets is, o Oppermajesteit - Zingt nu blij te moe - Mijn geroep uit angst en vrezen - Zijn grondslag, Zijn onwrikbre vastigheden - Zingt, zingt een nieuw gezang de Heere - God is mijn licht, mijn heil, wien zou ik vrezen - Welzalgig hij, wiens zonden zijn vergeven - Hoe vreeslijk groeit, o God - Ik hef tot U, die in de hemel zit.

30 cm L.P. Bestelnr. 11025 **f 9,90**

12 PSALMEN, niet-ritmisch gezongen. Gemeentezang te Ameide: De Heer' zal opstaan tot de strijd - Zingt vrolijk, heft de stem naar boven - God is mijn licht - Hoe lieflijk, hoe vol heilgenot - 't Hijgend hert der jacht ontkomen - Zijn grondslag, Zijn onwrik'bre vastigheden.

Gemeentezang te Sprang: 'k Zal men mijn ganse hart Uw eer, vermelden Heer' - Looft God, looft Zijn naam alom - laat ieder 's Heeren goedheid loven - Looft, looft verheugd de Heer' der Heeren - De lofzang klimt uit Sions zalen - Mijn ziel is immers stil tot God.

30 cm L.P. Bestelnr. 11045 **f 11,90**

THE HOLY CITY. Geliefde orgelwerken gespeeld op orgel, trombone en trompet. Inhoud o.a.: Largo (Handel) - De heilige stad - Jesu joy of man's desiring en nog negen andere graag gehoorde orgelklanken.

30 cm L.P. Bestelnr. 50050 **f 11,90**

* Bij bestelling van één of meer van deze platen ontvangt u onze nieuwste catalogus geestelijke liederen. (Vermeldt u s.v.p. de letter B)

* De grootste voorraad christelijke muziek op grammofoonplaten en bladmuziek:

MUZIEKHANDEL

WILLEMSSEN

Langestraat 72 - Amersfoort - Giro 79958
Tel. (0 3490) 16 22 5 - 's avonds (0 3490) 20 28 7

Komt u eens langs? Onze voorraad is enorm. Ook op het gebied van pickup's en stereo-apparatuur.